

خرید کتاب های کنکور

با تخفیف ویژه

و

ارسال رایگان

Medabook.com

+

مدابوک

یک جله تماس تلفنی رایگان

با مشاوران رتبه برتر

برای انتخاب بهترین منابع

دبیرستان و کنکور

۰۲۱ ۲۸۴۲۵۲۱۰

بخش

منطق
و مباحث آن

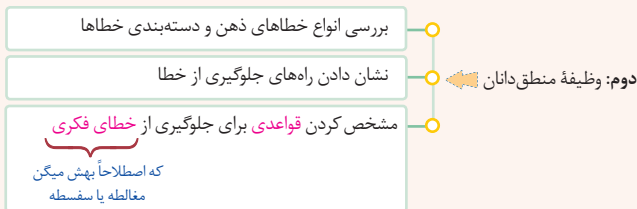
کدام یک از گزینه‌های زیر صحیح است؟

- ۱) تأکید علم منطق بر شناخت خطاهای بی‌شمار است تا شیوه صحیح اندیشیدن به دست آید.
- ۲) مغالطه متشکل از خطاهای عمدی و غیرعمدی اندیشه است.
- ۳) منطق را به شاقول بنایی تشبیه کرده‌اند زیرا ابزاری است که در خدمت علوم مهندسی به کار گرفته می‌شود.
- ۴) بررسی انواع خطاهای ذهنی و دسته‌بندی آن‌ها بر عهده علم منطق است.

MINI BOX

خواهرم گفت: خب علی آقا دو تا مسأله رو یادت بمونه:

اول: علم منطق جلوگیری از خطای اندیشه

پرسیدم: مغالطه یعنی چی؟

گفت: یعنی هر خطایی که توی اندیشه و فکر به وجود بیاد. چه خطا عمدی باشه چه غیر عمدی. منطق دان باید این مغالطات و خطاها رو بشناسه و با اون‌ها مبارزه کنه.

گفتم: چه جور؟

گفت: با بیان قوانین حاکم بر ذهن! اصلاً تأکید علم منطق بر آموزش شیوه درست اندیشیدن هست تا

این جورری بتونیم خطاهای بی‌شماری که ذهنمون داره رو متوجه بشیم!

خواهرم پرسید: خب علی آقا! حالا بهم بگو بینم تو می‌تونی رانندگی کنی؟

با تعجب گفتم: چی؟! من!؟

خواهرم گفت: آره دیگه! ماشین بابا رو بردار بریم بستنی بخوریم! کاری نداره که! سوئیچ رو میداری توی جاسوییچی یه پیچ میدی ماشین روشن میشه. بعد پاتو میداری روی کلاچ میزنی دنده یک، یه کم گاز

میدی و پا رو آرام از روی کلاچ برمی‌داری و بعدم حرکت!

با تعجب گفتم: به همین سادگی خواهر جان؟! چه قدر این کتاب منطق باعث شده تو و مامان و بابا عجیب

باشین!! خندید و گفت: پس با این توضیحات تو رانندگی یاد نگرفتی!

به شوخی گفتم: گرچه امتحانش مجانی نیست و ممکنه تصادف کنیم ولی می‌خوای امتحان کنیم؟!

خواهرم جواب داد: منطقت چی می‌گه؟

گفتم: می‌گه وقتی رانندگی بلد نیستی بشین درستو بخون و تمرین کن لااقل توی دراست **تبخر** پیدا کنی!

خواهرم گفت: دقیقاً همینو می‌خواستم بگم! منطق، علمی نیست که تو حفظش کنی. منطق یه **ابزاره در**

خدمت بقیه علوم و دانش‌ها. یعنی باید با تمرین و ممارست منطق رو متوجه بشی تا وقتی توی هر علمی

وارد میشی بتونی ایراد اون علم رو توی ترازوی منطق بسنجی و از خطا و لغزش جلوگیری کنی! برای

همین **منطق** رو به **شاقول بتایی** تشبیه کردن!

گفتم: شاقول دیگه چیه؟

خواهرم جواب داد: شاقول یه ابزاره توی بتایی که ازش استفاده می‌کنن تا دیوارها رو صاف بنا کنن.

ANALYSE

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: تأکید علم منطق بر شناخت شیوه صحیح اندیشیدن است تا خطاهای بی‌شمار ذهن شناسایی شوند.

گزینه «۳»: منطق را به شاقول بتایی تشبیه کرده‌اند زیرا مانند ابزاری در خدمت همه علوم است تا از خطا و لغزش جلوگیری کند.

گزینه «۴»: بررسی انواع خطاهای ذهنی و دسته‌بندی آن‌ها برعهده منطق‌دان است.

NOTE

حیطه کاربرد منطق

TEST

2

کدام یک از گزینه‌های زیر جزء حیطه کاربرد منطق است؟

- (۱) استدلال آوری و تعریف صحیح
 (۲) سخنان روزانه
 (۳) جامعه
 (۴) دادگاه خانواده

MINI BOX

خواهر جان گفت: علی به نظرت منطق کجاها کاربرد داره؟

جواب دادم: توی خونه ما!

خواهرم خندید و گفت: بله درسته! اما خونه ما نمونه کوچیکی از جامعه است! پس با این حساب منطق توی زندگی روزمره همه آدما کاربرد داره. ما هر روز داریم از منطق استفاده می‌کنیم گرچه شاید اصطلاحاتش رو ندونیم اما در واقع برای هر کار کوچیکی منطقمون رو به کار می‌گیریم و بعد عمل می‌کنیم! حتی همین خانمی که عصرها میاد سر کوچه و پشت ماشینش ترشی می‌فروشه!

گفتم: یعنی اونم منطق بلده!؟

جواب داد: نه ولی بدون اینکه بخواد یا بلد باشه ازش استفاده می‌کنه! دیدی که چه طوری با آب و تاب از نحوه درست کردن ترشی حرف می‌زنه و سعی داره از تمیز بودن ترشی‌ها و رعایت بهداشت توی درست کردنشون صحبت کنه. اون در حقیقت می‌خواد با استدلال آوردن و تعریف کردن از کارش ترشی هاشو بفروشه! پس استدلال آوری و تعریف کردن صحیح فقط برای درس و مدرسه و تحصیل کردن نیست. ما توی هر محیط و شرایطی با این دو مسئله مواجهیم و برای رسیدن به اهدافمون توی سخنان روزانه ازشون استفاده می‌کنیم!

ANALYSE

گزینه «۱» چگونگی استفاده از علم منطق است نه حیطه کاربرد آن و گزینه‌های «۲» و «۴» درون حیطه «۳» نهفته است.

E
T
N

دو بخش اصلی منطق: تعریف و استدلال

TEST 3

موارد کدام گزینه تصور است؟

- ۱) «علی»، «سیمرخ افسانه نیست»
- ۲) «طبیعت در حال انقراض است»، «صدای غرش اسب وحشی»
- ۳) «ای کاش این جمعه بیاید»، «کوه طلای درخشان در سرزمین رود آرام»
- ۴) «شاید او راه فرار نداشت»، «ماه نورش را از خورشید می گیرد»

MINI BOX

خواهرم گفت: خب علی آقا! حالا برای اینکه بهتر متوجه بشی باید تصور و تصدیق رو برات تعریف کنم. خوب گوش کن!

میشه توی یه تقسیم‌بندی ساده کل دانش بشر رو به تصور و تصدیق تقسیم کرد!

تصور: یعنی دقیقاً چیزهایی که به ذهنت میاد! می‌تونه واقعی باشه یا خیالی و غیرواقعی! اصلاً هم به ارتباطش با سایر امور کاری نداریم.

خب حالا علی جان یه چیزایی رو توی ذهنت تصور کن!

● بین همه چیزایی که توی ذهنت آوردی تصورات تو هستن. که ممکنه بعضی هاشون واقعی و بعضی هم غیر واقعی و خیالی باشن.

● **تصدیق هم** یعنی: جملاتی که در اون‌ها حکم و قضاوت

وجود داره. یعنی می‌تونیم اوصافی رو به اون‌ها نسبت بدیم یا از اون‌ها سلب کنیم. مثلاً وقتی من بگم: «تدریس منطق، لذت بخش است». این جمله رو همیشه تأیید یا رد کرد. یعنی میشه حرف منو قضاوت کرد.

● حالا ازت می‌خوام چیزایی که تصور کردی رو به تصدیق تبدیل کنی.

فالیچه پرنده، سبک و نرم است. پفک، خوشمزه‌ترین خوراکی مضر است! سعید، اصلاً منطق نمی‌فهمد!!

ANALYSE

گزینه ۳ پاسخ

در باقی گزینه‌ها جملات قابل صدق و کذب آمده که تصدیق نام دارد. تصور قابل صدق و کذب نیست پس جملات تمنایی مثل گزینه «۳» می‌تواند جزو تصورات باشند. در تصور به واقعی بودن یا نبودن نیز کاری نداریم.

تعریف

TEST

4

کدام یک از گزینه‌های زیر تعریف نیست؟

- (۱) یم: دریا
- (۲) کوه: سنگ مرتفعی که دارای شیب تند است.
- (۳) گر مرد رهی میان خون باید رفت / از پای فتاده سرنگون باید رفت
- (۴) هیچ می‌دانی مسلمانی به چیست؟ / صدق و بی‌آزاری و خدمت به خلق

MINI BOX

خواهر جان گفت: یکی از تصوراتت جزیره شکلات بود. فرض کن من اصلاً نمی‌دونم جزیره یعنی چی. برام توضیح میدی؟!

گفتم: اگر از وسط دریا یه خشکی بیرون بزنه که روش درخت و گیاه باشه به اون زمین میگن جزیره. خواهرم گفت: آفرین! تو با استفاده از تصوراتی که برای من معلوم بودن مثل دریا و خشکی و درخت، کلمه «جزیره» رو که برای من نامعلوم بود تعریف کردی! پس وقتی تصویری مجهول هست به کمک چند تصور معلوم، اون تصور مجهول رو می‌تونیم تعریف کنیم.

ANALYSE

گزینه ۳ پاسخ

گزینه «۱» تعریف لغوی، گزینه «۲» تعریف مفهومی و گزینه «۴» تعریف از طریق ذکر مصادیق است.

NOTE

استدلال

TEST

5

در همهٔ گزینه‌ها تعریف و استدلال به ترتیب بیان نشده به جز گزینهٔ:

- ۱) «چون فاشق چوبی گرما را منتقل نمی‌کند، غذا را با آن هم بزنی دستت نمی‌سوزد.» و «منطق علمی است که از خطای ذهن جلوگیری می‌کند.»
- ۲) «جزیره زمینی است که اطرافش را آب فرا گرفته.» و «صادق پسر معلم‌مان است.»
- ۳) «ترابری یعنی حمل و نقل کالا یا مسافر از جایی به جای دیگر» و «معلم ما در کلاس است؛ پس در خانه‌اش نیست»
- ۴) «به‌علت اینکه سرما خورده بودم، دیروز مدرسه نیامدم.» و «چو ایران نباشد تن من مباد.»

MINI BOX

خواهرم گفت: یکی از تصدیق‌های ذهنیت این بود که قالیچهٔ پرنده، سبک و نرم است. درسته؟

جواب دادم: بله درسته!

گفت: دلایلت رو در مورد این ادعا برام توضیح بده!

گفتم: اگه چیزی سبک نباشه نمی‌تونه پرواز کنه. پس قالیچه‌ای که میتونه پرواز کنه حتماً سبک!

گفت: آفرین علی جان! تو با **استدلال** کردن و استفاده از **تصدیق‌های معلوم** (جسم سنگین نمی‌تواند پرواز کند)، درستی **تصدیق مجهول** (قالیچهٔ پرنده، سبک و نرم است) رو برای من اثبات کردی.

ادامه داد: یادته اول درس گفتیم وظیفهٔ علم منطق چیه؟

گفتم: جلوگیری از خطای اندیشه!

گفت: دقیقاً درسته. برای همین **منطق به دو بخش اصلی تعریف و استدلال** تقسیم میشه. توی تعریف روش صحیح تعریف کردن بیان میشه و به ما کمک می‌کنه تا از تعریف اشتباه بپرهیزیم. و در **استدلال** روش صحیح استدلال کردن بیان میشه و به ما کمک می‌کنه از استدلال اشتباه بپرهیزیم.

● این نکته هم گوشه ذهن‌ت باشه تا بعداً کامل برات توضیح بدم:

ANALYSE

گزینهٔ ۳ پاسخ

ترابری یعنی حمل و نقل کالا یا مسافر از جایی به جای دیگر این پاسخ در جواب چستی می‌آید و نوعی تعریف است. «معلم ما در کلاس است؛ پس در خانه اش نیست» این جمله نوعی استدلال است و در جواب چرایی می‌آید. پس تنها در گزینه «۳» تعریف و استدلال به ترتیب آمده است.

چیستی و چرایی در منطق

TEST

6

در کدام گزینه با دو بخش اصلی منطق به وجهی مواجهیم که بخش اول مربوط به الفاظ و بخش دوم مربوط به اقسام قضیه باشد؟

- ۱) «انسان چیست؟» و «چرا انسان ممکن الخطاست؟»
- ۲) «چرا تیغ برنده است؟» و «هستی پایدار است؟»
- ۳) «شاقول چیست؟» و «تراز چیست؟»
- ۴) «چرا زمین خالی از حجت خدا نیست؟» و «چرا مفاهیم منطقی ابزار فهم فلسفه هستند؟»

MINI BOX

خواهرم گفت: علی جان حالا به این دو تا سؤال من دقت کن و بگو هر کدامشون مربوط به کدام بخش اصلی منطق هستش؟

۱) منطق چیست؟

۲) چرا ما منطق می خوانیم؟

گفتم: توی سؤال اول ازم خواستی منطق رو تعریف کنم و توی سؤال دوم باید با استدلال جواب بدم. ● آفرین داداشی باهوش من! پس کلاً وقتی راجع به چیستی سؤال میشه به بخش تعریف و وقتی راجع به چرایی سؤال میشه به بخش استدلال مربوط میشه.

درس امروز تمومه! خسته نباشی داداشی ☺

ANALYSE

گزینه ۱ پاسخ ✍️

تعریف مربوط به الفاظ و استدلال مربوط به اقسام قضیه است. در گزینه «۱» ابتدا از چیستی سؤال شده که در جواب چیستی باید تعریف کرد و سپس چرایی سؤال شده که در جواب چرایی باید استدلال آورد.

NOTE

سخن ابن سینا جان!

TEST 7

یه تست دیگه بزَن بعد برو درس بعد: 😊

چه کسی باعث نزدیکی بیش از پیش منطق و ریاضیات شد؟ لقب او چیست؟

۱) ابن سینا - پدر منطق

۲) فرگه - پدر منطق جدید

۳) ارسطو - بنیان گذار منطق

۴) فرگه - ریاضی دان آلمانی

MINI BOX

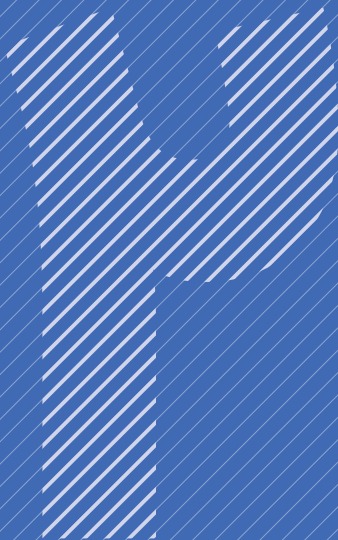
● علم منطق علم ترازوست و علم‌های دیگر، علم سود و زیان، و هر دانشی که به ترازو سنجیده نشود، یقین آور نباشد؛ پس چاره نیست از آموختن علم منطق.
(ابن سینا، دانشنامهٔ علایی)

ANALYSE

NOTE

بخش

روابط میان ذهن، زبان و خارج

در دسرهای مغالطه آمیز خانواده منطقی!

TEST 8

در کدام گزینه به طور کلی به دو حیطة‌ای که ذهن با آن سر و کار دارد اشاره شده است؟

- ۱) نوشتن روی کاغذ - لمس مصداق
- ۲) کلمه درخت - درخت خارجی
- ۳) نوشتن واژه گل در ذهن - لمس کردن گلبرگ
- ۴) تصور انسان - دیدن امیر

MINI BOX

مامانم صدام زد و گفت: علی جان مادر... رفتی نون خریدی نون شیرمال نداشت؟

جواب دادم: چرا مامان داشت! ولی صبح که می‌رفتم شما فقط گفتی ببین داره یا نه؟ نگفتی اگر داشت بخر!

مامان گفت: پس که این طور پسرما! یادته دیشب گفتی امروز اگر سختم نبود ناهار ما کارونی درست کنم؟

من با اشتیاق گفتم: آخ جوووون! درست کردید؟

● نه عزیزم! فقط دیدم سختم نیست، همین! بعد کَشک بادمجون درست کردم!!

بعد از ناهار **بابام گفت:** شنیدین دیشب خونه همسایه بغلی دزد اومده؟

همون موقع مامان گفت: وای گفتی خونه یادم اومد دیشب خواب یه خونه بزرگ و حیاط‌دار می‌دیدم.

خواهرم روی یه برگه نوشت «خانه» و گذاشت جلوم! با تعجب نگاهش کردم.

گفت: خونه همسایه بغلی یه مصداق خارجیه! واقعیت داره. می‌توننی ببینیش، لمسش کنی. خونه‌ای که

توی خواب مامان بود و الان توی ذهنشه و برامون تعریفش کرد یه مفهوم ذهنی هست و اینی که الان

من برات روی کاغذ نوشتم لفظ «خانه» هست. مربوط به زبان میشه. پس این سه تا رو خوب یادت بمونه

ذهن و زبان و خارج!

بعد ادامه داد: یادت هست وظیفه منطقی چی بود؟

گفتم: جلوگیری از خطای اندیشه و ذهن!

● دقیقاً پس **ذهن** با دو تا چیز مواجهه: یکی حیطة **زبان** یا همون **الفاظ** و دوم **جهان خارج!**

بزن بریم که باید مفصل راجع به لفظ و معنا برات بگم...

ANALYSE

نوشتن روی کاغذ یعنی لفظ و لمس مصداق هم همان مصداق خارجی است. زیرا هر چه قابل لمس کردن است مصداق خارجی دارد.

اشتراک لفظ

TEST

9

مشخص کنید در جملات زیر کلمه «نمی‌توانید» ممکن است چه مغالطه‌ای را به وجود آورد؟ سپس گزینه‌ای که از لحاظ نوع مغالطه با دو جمله زیر یکی است را بیابید. (به ترتیب جملات دقت شود).
الف) شما نمی‌توانید وارد آن محوطه شوید.
ب) شما نمی‌توانید آن چمدان را بلند کنید.

- ۱) مغالطه اشتراک لفظ - شما نمی‌توانید بارها را جابه‌جا کنید. شما نمی‌توانید سالن را ببینید.
- ۲) مغالطه نگارشی کلمات - مادر نمی‌توانست بخوابد. خواهر علی نمی‌توانست راه برود.
- ۳) مغالطه نگارشی کلمات - او نمی‌تواند به اتاق ما بیاید. پدر نمی‌توانست بچه‌اش را ببیند.
- ۴) مغالطه اشتراک لفظ - علی نمی‌تواند بازی را ادامه دهد. علی نمی‌تواند بچه را بلند کند.

MINI BOX

خواهرم شروع به درس دادن کرد و گفت: علی آقا یادت باشه که خطا در الفاظ و معنی اون‌ها، باعث میشه تو دچار اشتباه در اندیشه بشی! یعنی در مورد بحث تعریف و استدلال که توی درس اول بهت گفتم، دچار خطا بشی.

یادته سر قضیه «شیر»، من و مامان و بابا، باهات شوخی کردیم؟ «شیر» توی زبان فارسی سه تا معنی داره. به این کلمات میگن «**مشترک لفظی**». دیگه مثل چی؟
گفتم: مثل شیرین. که هم می‌تونه اسم باشه هم یه طعم. یا مثل مهتاب که هم می‌تونه اسم دختر باشه هم اسم دیگه ماه.

خواهرم گفت: باید دقت کنی اگر کلماتی که اشتراک لفظی دارند رو با همدیگه اشتباه بگیری دچار **مغالطه اشتراک لفظ** شدی! این نوع مغالطه از **شایع ترین خطاهای ذهنیه!**

مثلاً مهتاب دیروز سرما خورده بود. امشب مهتاب در آسمان نیست. حتماً مهتاب سرما خورده است!

- حالا سه تا جمله بهت می‌گم و ازت می‌خوام معنی کلمه «توانستن» توی هر کدوم رو بهم بگی:
جمله اول: علی جان **می‌تونی** برام یه لیوان آب بیاری؟
جمله دوم: علی جان شما **می‌تونی** این مسئله رو حل کنی.
جمله سوم: علی آقا **می‌تونی** بری بازی کنی.

گفتم: کلمه «می‌تونی» توی جمله اول به معنی درخواست کردنه. جمله دوم به معنی توانایی حل مسئله هست و جمله سوم به معنی اجازه داشتن! پس با اجازت من رفتم بازی!

ANALYSE

نمی‌توانید مشترک لفظی است به معنای اجازه نداشتن یا ناتوانی.

نحوهٔ دلالت لفظ بر معنا در جملات

TEST 10

دلالت مطابقی، تضمینی و التزامی در کدام گزینه به ترتیب آمده است؟

- ۱) خانه‌ای خریدم. خانه‌ام روح نداشت. خانه‌ای بی‌سقف بود.
- ۲) خیرین محل مسجدی خریدند. سقف خانه خراب بود. مسجد باصفایی بود.
- ۳) سالن مهممه داشت. سالن ربوته شده بود. سالن برق نداشت.
- ۴) همایش خوبی بود. همایش بهم ریخت. در همایش مطالب دقیقی بیان شد.

MINI BOX

خواهرم گفت: صبر کن علی آقا! همین کلمه بازی که گفתי خودش مسئله داره!

پرسیدم: مسئله ش چیه دیگه؟

- منظور از بازی وسایل بازی‌ه؟ زمین بازی‌ه؟ بازی کامپیوتریه؟ بازی ذهنیه؟
- ای بابا! باز بمونم دیگه منطقی شده؟!
- مگه نگفتم حیطةٔ کارکرد منطق اتفاقات روزمره زندگی هم هست؟ بذار برات یه مثال فوتبالی بزنم که خوشت بیادا! فکر کن سعید بیاد بگه ورزشگاه خریدم!
- منم بهش میگم توهم زن داداش!
- **خواهرم خندید و گفت:** اینجا منظور کل ورزشگاه هست. یعنی یه ورزشگاه با همهٔ امکاناتش خریداری شده.

این همیشه **دلالت مطابقی!** یعنی **دلالت لفظ بر معنا، مطابق با معنای اصلی لفظ هست.**

- **دلالت یعنی چی؟**
- یعنی وقتی یه لفظی رو می‌شنوی با شنیدن اون، معنی‌ش هم به ذهنت میاد. دلالت یعنی حکایت‌گری و راهنمایی.

ادامه داد: حالا اگر بگن «مردم بعد از بازی، ورزشگاه را خراب کردند» یعنی چی؟

گفتم: یعنی طرفدارای تیمی که باخته خرابکاری کردن! مثلاً در و دیوار ورزشگاه رو خراب کردن.

- این همیشه **دلالت تضمینی**. یعنی **متضمن و دربردارندهٔ بخشی از معنای اصلی لفظ** هست. نه اینکه مردم کل ورزشگاه رو خراب کرده باشن، بلکه فقط یه جاها بیش رو خراب کردن.

حالا فرض کن اوج بازی‌ه و نفس توی سینه‌ها حبس شده. اگر بگن «ورزشگاه خاموش شده بود» یعنی چی؟

گفتم: خودت گفتی! یعنی مردم ساکت شده بودن و منتظر بودن ببینن چی میشه!

- پس اینجا منظور هیچ بخش و اجزایی از ورزشگاه نیست بلکه منظور مردمی هستن که توی ورزشگاه نشستن. این همیشه **دلالت التزامی**. یعنی لازمهٔ این دلالت **وجود به شیء** یا چیزی هست که منظور ما دقیقاً همونه! پس لازمهٔ این دلالت وجود یه سری مردم توی ورزشگاه بوده.

ANALYSE

گزینهٔ ۲ پاسخ

خیرین محل کل مسجد را خریدند: دلالت مطابقی - سقف خانه: دلالت تضمینی - با صفا بودن جزئی از بنای مسجد نیست: دلالت التزامی.

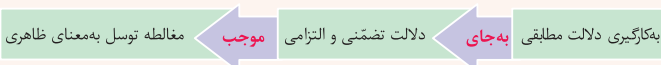
مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری

TEST 11

تعریف مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری چیست؟ و نمونهٔ چنین مغالطه‌ای در کدام گزینه آمده است؟
 (۱) به کارگیری دلالت مطابقی به جای تضمنی - دوستم گفت برویم پارک گردش کنیم. به پارک رسیدیم دور خودش چرخید و گفت برگردیم!
 (۲) به کارگیری دلالت تضمنی به جای التزامی - دوستم گفت غذای امروز مهمان من! بعد از صرف غذا گفت پول سالاد را خودتان بدهید چون جزو پیش غذا محسوب می‌شود!
 (۳) به کارگیری دلالت مطابقی به جای تضمنی و التزامی - مریم مادرش را به رستوران برد و پول غذا را حساب کرد.
 (۴) به کارگیری دلالت التزامی به جای تضمنی و مطابقی - امیر خانواده‌اش را به دیدن فیلم سینمایی مورد علاقه‌اش برد.

MINI BOX

خواهرم گفت: حالا فرض کن بابا بیاد و بگه بچه‌ها بلند شید بریم ببینیم بستنی فروشی بازه یا نه؟ تو پیش خودت چه فکری می‌کنی؟
 ● خب معلومه دیگه! فکر می‌کنم بابا هوس بستنی کرده و می‌گه بریم بستنی بخوریم!
 ● حالا فرض کن تا بستنی فروشی می‌ریم می‌بینیم بازه. بعد بابا می‌گه: خب بچه‌ها دیدم بازه برگردیم خونه!! اینجا من و تو به خاطر جملهٔ **دو پهلوی** بابا دچار «مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری» شدیم. یعنی بابا به جای دلالت تضمنی، دلالت مطابقی به کار گرفته و باعث شده من و تو دچار خطای ذهن بشیم!
 بنابراین:

ANALYSE

گزینهٔ ۱ پاسخ

گردش در پارک به معنای دور خود چرخیدن گرفته شده و صرفاً نوعی مزاح است و مغالطه.

NOTE

شیوه نگارش کلمات (۱)

TEST 12

در مورد مغالطه «ارض وسیع است پس عرض هر چیزی وسیع است» توضیحات کدام جمله گویاتر است؟

- (۱) خطا بر اثر علائم سجاوندی است. مانند ملک
- (۲) خطا بر اثر دیکته کلمه است. مانند صفر
- (۳) مغالطه نگارشی کلمات است. مانند شیرین
- (۴) خطا بر اثر دیکته است. مانند شیر

MINI BOX

خواهر جان گفت: روی کاغذ یه جمله برات می نویسم و ازت می خوام جوری برام بخونی که دو تا معنی متفاوت بده!

دخترخاله علی تخم مرغ ها را شکست.

گفتم: دخترخاله! علی تخم مرغ ها را شکست. یا دختر خاله علی، تخم مرغ ها را شکست.

● آفرین داداشی! توی جمله اول به دخترخاله خبر داده میشه که علی تخم مرغ ها رو شکسته ولی توی جمله دوم میگه دخترخاله علی تخم مرغ ها رو شکسته! بنابراین اگر معانی به درستی گفته نشن خطای ذهنی به وجود میاد.

ANALYSE

ارض و عرض مانند سفر و صفر جزء کلماتی هستند که اگر اشتباه نوشته شوند معنای جمله را تغییر می دهند و موجب مغالطه نگارشی کلمات می شوند.

مغالطه نگارشی کلمات بر اساس عدم رعایت دقیق علائم سجاوندی، حرکت کلمات و یا ناشی از دیکته کلمات است.

NOTE

شیوه نگارش کلمات (۲)

TEST 13

نوع مغالطاتی که در جملات زیر آمده است در کدام گزینه به ترتیب بیان شده است؟
 الف) سحر دیروز زود از خواب بیدار شد. سحری که خوانده بود باطل شد.
 ب) سحر دیروز زودتر از راه رسید.
 ج) گفته بودم برویم بستنی قیفی موزی بخوریم من پولش را می‌دهم اما شما بستنی قیفی شکلاتی خوردید!
 د) خواب شیرینی دیدم.

- ۱) اشتراک لفظ - نگارشی کلمات - توسل به معنای ظاهری - اشتراک لفظ
 ۲) اشتراک لفظ - ابهام در مرجع ضمیر - توسل به معنای ظاهری - اشتراک لفظ
 ۳) نگارشی کلمات - اشتراک لفظ - توسل به معنای ظاهری - اشتراک لفظ
 ۴) نگارشی کلمات - اشتراک لفظ - اشتراک لفظ - نگارشی کلمات

MINI BOX

خواهرم گفت: حالا خوب به این نکته گوش کن:

علی آقا دقت کن مغالطه «اشتراک لفظ» رو با مغالطه «نگارشی کلمات» اشتباه نگیری!
 وقتی به کلمه‌ای **یه جور نوشته بشه و یه جور هم خونده بشه اما معانی مختلف بده**، مثل شیر، ممکنه **مغالطه اشتراک لفظ** به وجود بیاد. اما اگر **کلمه‌ای یه جور نوشته بشه و دو جور خونده بشه با معانی مختلف** می‌تونه مغالطه نگارشی کلمات به وجود بیاد. مثل: کلمه «گل» که می‌تونه هم گل خونده بشه هم گل. و اگر اشتباه خونده بشه معنی جمله رو تغییر میده. مثلاً: او گل را بو کرد و حالش دگرگون شد.
 اینجا یعنی از بوی خوش گل حالش دگرگون شده یا از بوی بد گل؟

ANALYSE

مغالطات: سحر و یسخری: نگارشی کلمات / سحر در جمله دوم یا به معنای صبح است یا شخص:
 اشتراک لفظ / جمله سوم توسل به معنای ظاهری / خواب شیرین یا خواب شیرینی: اشتراک لفظ

E
T
O
N

شیوه نگارش کلمات (۳)

TEST 14

در کدام گزینه مغالطه شیوه نگارشی کلمات دیده می‌شود؟

- ۱) گفתי به ناز بیش مرنجان مرا برو
- ۲) سعديا مرد نکونام نميرد هرگز
- ۳) بميريد بميريد در اين عشق بميريد
- ۴) آدم اى شاه پناهم بده

MINI BOX

خواهرم ادامه داد: معانی به دو صورت کتبی و شفاهی به دیگران منتقل می‌شوند. پس اگر در نگارش کلمات اشتباه کنیم و از علائم نگارشی مثل ویرگول و نقطه و علامت تعجب به درستی استفاده نکنیم باعث به وجود آمدن خطای ذهنی می‌شویم که به بهش می‌گویند مغالطه نگارشی کلمات!

البته در صورت غلط دیکته‌ای داشتن هم باعث به وجود آمدن مغالطه نگارشی کلمات شدیم!

مثلاً اگر به جای شفا بگیریم شفا کاملاً معنی متفاوت می‌شود. چون اولی یعنی بیماری که به لطف خداوند بهبود یافته و دومی یعنی مردن!

ANALYSE

به ناز گفته شده یا گفته شده با ناز مرا بیشتر مرنجان: مغالطه نگارشی کلمات

NOTE

ابهام در مرجع ضمیر

TEST 15

مغالطهٔ ابهام در مرجع ضمیر در کدام گزینه آمده و مغالطهٔ نگارشی کلمات در کدام گزینه نیامده است؟

- ۱) بچه‌ها دنبال گنجشک‌ها می‌دویدند که مادرشان از راه رسید. سحر از راه رسید.
- ۲) او برایش مثل معلم بود. جسد پنهان شده توسط یک مأمور پلیس کشف شد.
- ۳) نوشین بچه را بغل کرد و دستی به پیشانی‌اش کشید. زهرا برای زیارت از تهران به مشهد رفت.
- ۴) سحر برای رفع گرفتاری یک ماهه از شیراز به تهران آمد. شیر را چک کرد که خراب نشده باشد.

MINI BOX

خواهرم گفت: توی جملهٔ «کودکی در حیاط با جوجه‌ای بازی می‌کرد که مادرش رسید» به نظرت مادر کودک رسیده یا مادر جوجه؟!

وقتی مرجع ضمیری که توی جمله به کار می‌بریم مشخص نباشه مغالطهٔ ابهام در مرجع ضمیر به وجود میاد. حالا تو برام یه مثال دیگه بزن.

گفتم: ما برای مسافرت دو روزه از تهران به شمال رفتیم. یا همیشه گفت: ما برای مسافرت، دو روزه از تهران به شمال رفتیم، و یا اینکه بگیم: ما برای مسافرت دو روزه، از تهران به شمال رفتیم.

● آفرین علی آقا! درس امروز تموم شد. خسته نباشی!

ANALYSE

نوشین دستی به سر خودش کشید یا بچه؟ این مغالطه ابهام در مرجع ضمیر است. در جملهٔ دوم نیز مغالطه‌ای وجود ندارد.

۳
T
O
N

مغالطه

TEST 16

یه تست دیگه بزین بعد برو درس بعد: 😊

کدام یک از گزینه‌های زیر بیانگر نظر خواجه نصیرالدین طوسی در مورد مبحث الفاظ است؟

- ۱) باید دانست که مغالطه به الفاظ بیشتر از آن باشد که به معانی.
- ۲) باید دانست مغالطات لفظی به اشتراک زبان است.
- ۳) مغالطه به الفاظ بیشتر از آن باشد که به معانی؛ و اکثر مغالطات لفظی به اشتراک اسم بود.
- ۴) باید دانست مغالطه به الفاظ بیشتر از آن باشد که به معانی؛ و اکثر مغالطات لفظی به اشتراک زبان بود.

MINI BOX

باید دانست که مغالطه به الفاظ بیش تر از آن باشد که به معانی؛ و اکثر مغالطات لفظی به اشتراک اسم بود.
(خواجه نصیرالدین طوسی، اساس الاقتباس)

ANALYSE

گزینه ۳ پاسخ

NOTE

مفهوم و مصداق

TEST 17

کدام یک از مصداق زیر با سایر گزینه‌ها متفاوت است؟

(۱) درخت	(۲) سنگ
(۳) میز	(۴) مجسمه چوبی

MINI BOX

خانواده فداکار!!

مهتابی خونه از سر شب مدام چشمک می‌زد و به قول مادرم برامون اعصاب نذاشته بود. همین که بابا از راه رسید مامان گفت: تو رو خدا اول از همه اینو درست کن سرمون درد گرفت!!

بابا هم از من خواست تا براش صندلی بیارم. یکی از صندلی‌های پشت میز را برایش بردم که بابا گفت: آخه پسرم خودت فکر کن با این صندلی قد من به مهتابی میرسه؟ باید بلندتر می‌آوردی! خواهرم یک‌دفعه گفت: این دقیقاً معنی مفهوم و مصداق علی آقا! صندلی‌ای که بابا گفتن، صندلی به معنای کلی بوده که شامل انواع صندلی‌ها میشه! صندلی‌ای که تو آوردی مصداق خارجی یکی از اون هزار مدل صندلی‌ای هست که توی مفهوم ذهنی صندلی نهفته‌س! این درس مصداق و مفهومه داداشی!

با تعجب نگاهشون کردم و گفتم: یعنی دو ساعته به خاطر یه مهتابی اعصاب خودتونو خرد کردید که معنی مفهوم و مصداق رو به من یاد بدین؟ چه‌قدر شما فداکارید! اشک توی چشمم حلقه زد...

خواهرم کتاب منطق به دست، کنارم نشست و پرسید: علی! بهم میگی دوست یعنی چی؟ گفتم: یعنی کسی که نسبت به بقیه هم کلاسی‌ها به آدم نزدیک‌تره!

● میشه اسم چند تا از دوستانو بگی؟

● امیرحسین، صدرا و سعید...

● پس بالاخره با سعید دوست شدی!!؟

با خنده گفتم: از وقتی منطق یاد گرفتیم آره! بچه با معرفتیه! و اینم خوب فهمیدم که الان دوست یه مفهومه و اسامی دوستای خودم مصداق مفهوم دوست! حالا میذارم بازیمو کنم؟ خواهر جان با لبخند رضایت گفت: داداش تنبل خودمی دیگه! نه نمی‌ذارم!

ANALYSE

آنچه در ذهن است مفهوم و به اشیا و افراد خارجی آن مفهوم، مصداق گفته می‌شود. در سؤال بالا گرچه به طور مستقیم اشاره نشده اما درخت و میز و مجسمه چوبی همه از مصداق مفهوم «چوب» به حساب می‌آیند که با سنگ متفاوت است.

مفهوم جزئی و کلی

TEST 18

هرگاه مفهومی فقط یک فرد خارجی داشته باشد اما ذهن بتواند افراد دیگری را برای آن فرض کند، یک مفهوم است مانند

(۱) جزئی - کوه طلا (۲) جزئی - مولود کعبه (۳) کلی - مولود کعبه (۴) کلی - کوه طلا

MINI BOX

خواهر جان گفت: من می‌خوام فردا برای ناهار با دوستام برم بیرون. می‌دونم که مامان و بابا روی این قضیه حساس هستن! ولی دو سه تا از دوستامو می‌شناسن و مشکلی ندارند. اگر برم بگم می‌خوام با **دوستام** برم بیرون. به **مفهوم کلی** رو گفتم و با مخالفت روبه‌رو میشه. ولی اگر بگم می‌خوام با **زینب و عطیه** برم بیرون **مفهوم جزئی**‌ای رو گفتم و قطعاً با تصمیمم موافقت میشه! حالا تو به مثال بزن!

گفت: دپروز رفته کتاب فروشی و گفتم کتاب کمک آموزشی منطق رو می‌خوام. چند تا کتاب برام آورد و منم کتاب انتشارات گاج رو انتخاب کردم و گفتم **این کتاب** رو می‌خوام!

گفت: پس واژه کتاب کمک آموزشی که به مفهوم کلی محسوب میشه، به عالمه مصداق خارجی داره که فروشنده جلوی تو قرار داد و تو یکیش رو انتخاب کردی!

● **مفهوم جزئی** یعنی مفهومی که فقط به **یک مصداق خارجی** اشاره داره و همیشه اون مفهوم رو به بیش از یک مورد انطباق داد. پس یا به اسم خاص هست مثل: علی یا کوه دماوند. یا این‌که صفات اشاره «این» و «آن» به همراهش میاد. مثلاً: این پسر، آن معلم.

● **مفهوم کلی** یعنی مفهومی که بر **بیش از یک مورد** همیشه نسبت و انطباقش داد. چه واقعی باشه چه خیالی و غیر واقعی! مثل: رود، جنگل، قالیچه پرنده.

● **به نکته رو دقت کن!** بعضی از مفاهیم ممکنه توی عالم خارج یک مصداق داشته باشن اما مفهوم کلی محسوب میشن. اونا رو با مفاهیم جزئی اشتباه نگیری! چون ممکنه بعداً هم دارای مصداق خارجی بشن. مثلاً ما با شنیدن «آخرین شهید قیام کربلا»، یاد امام حسین (ع) میفتیم. اما این امکان وجود داره که بعداً هم در سرزمین کربلا، قیامی اتفاق بیفته و یک نفر آخرین شهید اون قیام بشه! پس عبارت «آخرین شهید قیام کربلا» با اینکه قرن‌هاست فقط یک مصداق داره، اما **خود عبارت**، مفهوم کلی محسوب میشه!

● **اینو یادت باشه که** مفهوم جزئی به مفهوم کلی معنی می‌بخشه! یعنی مشخص می‌کنه منظور از اون مفهوم کلی چیه. مثلاً تو نمی‌تونی به یه چیزی توی عالم خارج اشاره کنی و بگی این انسان به معنای کلی هست. برای اینکه انسان رو نشون بدی باید به مصداق خارجی یا همون مفهوم جزئی انسان اشاره کنی. اگر کسی ندونه انسان یعنی چی من به تو اشاره می‌کنم و می‌گم این علی هست. انسان یعنی همچین چیزی! اما در مورد واژه سیمرغ هرکسی به چیزی توی ذهنش میاد. چرا؟! چون توی دنیای مصداق (یعنی همین عالم واقعیت خودمون) سیمرغی وجود نداره که بدوینم اون سیمرغ توی ذهنمون توی واقعیت چه شکل و شمابلی داره!

ANALYSE

پاسخ گزینه ۳

تنها مولود کعبه تا به امروز حضرت علی (ع) هستند اما این امکان وجود دارد که بعدها شخص دیگری در کعبه به دنیا بیاید. بنابراین این مفهوم کلی است.

رابطه میان مصداق دو مفهوم کلی

TEST 19

نسبت میان «نوشیدنی و شیرین» و «حیوان و درنده» و «انسان و غیرناطق» به ترتیب درمیان مفاهیم کدام گزینه مشهود است؟

- ۱) آسیایی و اروپایی - عرب و آفریقایی - انسان و ناطق.
- ۲) آسیایی و مسلمان - انسان و نویسنده - تباین و تساوی.
- ۳) طعم و تلخی - تستی و تشریحی - روزه خواری و حرام.
- ۴) انسان و معلم - رئیس و کارمند - دختر و پسر.

MINI BOX

خواهرم گفت: علی جان اون مانتو آبی‌ه که روی مبل هست رو برام بیار لطفاً!

با خنده جواب دادم: اون پیراهن باباس خواهر من نه مانتوی شما! هر آبی‌ای که مانتوی شما نیست!

● آفرین داداش! اینی که گفتمی عموم و خصوص من وجه بود. هر مانتویی آبی نیست و هر آبی‌ای مانتو نیست. بعضی از آبی‌ها مانتو هستند و بعضی از مانتوها آبی هستند.

با تعجب گفتم: چی میگی خواهر من!؟

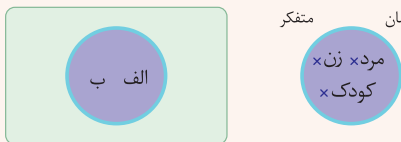
● اینی که گفتم یکی از «نسب اربع» بود.

● خدا بخیر بگذرونه! نسب اربع چیه دیگه!؟

● نترس! خیلی سادس! نسب اربع یا همون نسبت‌های چهارگانه که عبارتند از:

تساوی - تباین - عموم و خصوص مطلق - عموم و خصوص من وجه

۱) **تساوی:** یعنی **مصداق دو مفهوم عین همدیگه** باشن. یعنی اگر قراره با دایره نشونشون بدیم، دایره‌ها دقیقاً روی همدیگه رسم میشن. چون برای مثال: مصداق حیوان و زونده (به معنی موجودی که خودش راه میره) دقیقاً یکیه. هر حیوانی زونده است و هر زونده‌ای حیوان است.

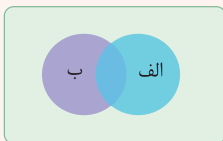
۲) **تباین:** یعنی **دو تا مفهومی که اصلاً مصداق مشترکی ندارند** و با همدیگه میان و ناسازگار هستن. پس دایره‌های هر کدام جداگانه باید رسم بشه. مثل: شیر و میز. هیچ شیری میز نیست و هیچ میزی هم شیر نیست.

۳ **عموم و خصوص مطلق:** یعنی توی بررسی **دو تا مفهوم با همدیگه یکی عام تر و اون یکی خاص تر** باشه. پس به دایره بزرگ تر رسم میشه و اون یکی دایره، توی دایره بزرگ تر قرار می گیره. مثل: انسان و کودک. انسان به مفهوم عام تر از کودکه. چون هر انسانی کودک نیست ولی هر کودکی انسانه.

۴ **عموم و خصوص من وجه:** یعنی **دو تا مفهوم مصادیق مشترک با هم دارن**. اما هر کدام از مفاهیم، به صورت جداگانه، مصادیقی داره که اون یکی مفهوم نداره. پس دایره هاشون باید همدیگه رو قطع کنه. مثل: صندلی و چوب. هر صندلی ای چوبی نیست و هر چوبی صندلی نیست. بعضی از صندلی ها چوبی هستن و بعضی از چوب ها هم صندلی هستن.

پرسیدم: حالا این نسبت های چهارگانه کجاها استفاده میشه؟

خواهرم گفت: مثلاً توی طبقه بندی مفاهیم خیلی به کار میاد. اما الان دیرم شده و نمی تونم برات توضیح بدم. باشه برای بعد!

ANALYSE

گزینه ۲ پاسخ

به ترتیب نسبت های عموم و خصوص من وجه، عموم و خصوص مطلق و تباین که در صورت سؤال آمده در گزینه «۲» نیز آمده است.

NOTE

استفاده از نسبت‌های چهارگانه در طبقه‌بندی مفاهیم (۱)

TEST 20

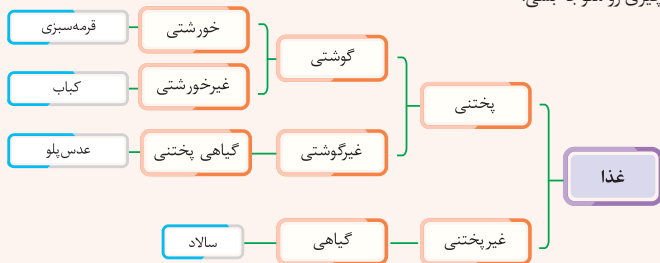
هنگامی که مفاهیم را طبقه‌بندی می‌کنیم، وجوه آن‌ها با مفاهیم و وجوه آن‌ها با مفاهیم مشخص می‌شود.

- (۱) افتراق - مشابه - اشتراک - مشابه
- (۲) اشتراک - مشابه - اشتراک - غیر مشابه
- (۳) مشابه - مشترک - افتراق - مشابه
- (۴) اشتراک - مشابه - افتراق - غیر مشابه

MINI BOX

خواهرم تازه از قرار ناهار با دوستاش برگشته بود که ازش پرسیدم: بهت خوش گذشت؟ غذا خوشمزه بود؟ چی خوردی؟

- جای شما خالی! رابطه **غذا و جوجه کباب** چیه بدنظرت؟!
- پس جوجه خوردی! نوش جان! رابطشون **عموم و خصوص مطلق** هست! دایره‌ی غذا عام‌تر از دایره‌ی جوجه کبابه. قضیه‌اش اینجوری میشه که: هر جوجه کبابی غذا است، اما بعضی غذاها جوجه کباب نیستند.
- آفرین داداش منطق‌دان من! حالا مفهوم غذا رو (طبق فرهنگ ایرانی) برات میارم روی نمودار تا به چیزی رو متوجه بشی:

ANALYSE

NOTE